

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

географічний факультет

Кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії; економічної географії та екологічного менеджменту; кафедра географії України та регіоналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан географічного факультету
Мирослав ЗАЯЧУК
“28” серпня 2025 року

Методичні рекомендації до написання
КУРСОВОЇ РОБОТИ

Освітньо-професійна програма ОП «Географія»
(назва програми)

Спеціальність 106 Географія
(вказати: код, назва)

Галузь знань 10 Природничі науки
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший бакалаврський
(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

географічний
(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська
(вказати: на якій мові читається дисципліна)

Чернівці 2025 рік

Методичні рекомендації до написання курсової роботи відповідно до освітньо-професійної програми «Географія»

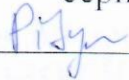
Розробники: Холявчук Д.І., доцент, к. геогр.н., Добинда І.П., асистент, к.геогр.н., Заблотовська Н.В., доцент к. геогр.н.,

Погоджено з гарантом

 Холявчук Д.І.

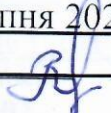
затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Протокол № 1 від “ ” серпня 2025 року

Завідувач кафедри Рідуш Б. Т.

затверджено на засіданні кафедри економічної географії та екологічного менеджменту

Протокол № 1 від “ ” серпня 2025 року

Завідувач кафедри Руденко В. П.

затверджено на засіданні кафедри географії України та регіоналістики

Протокол № 12 від “ 29 ” серпня 2025 року

Завідувач кафедри Косташук І.І.

Схвалено методичною радою географічного факультету

Протокол №1 від “28” серпня 2025 року

Голова методичної ради географічного факультету Наталя АНДРУСЯК
(підпис) (прізвище та ініціали)

© Холявчук. Добинда.
Заблотовська, 2025 рік

Вступ

Курсова робота є важливим етапом навчання, спрямованим на поглиблення, узагальнення та закріплення теоретичних і практичних знань із фахових дисциплін. Вона покликана розвивати вміння студента самостійно працювати з науковими джерелами, аналізувати інформацію та застосовувати отримані знання для розв'язання конкретних навчальних або наукових завдань. У ході виконання курсової роботи студент опановує основи методики наукових досліджень, навчається формулювати мету та завдання дослідження, добирати відповідні методи та обґрунтовувати результати. Курсова робота базується на самостійному дослідженні, яке може використовувати матеріали, зібрані під час навчальних занять, практик або спеціальних спостережень. Її зміст має відображати комплексне застосування знань і навичок зі спеціальності та є важливим елементом підготовки студента до подальшої фахової діяльності або виконання більш складних дослідницьких робіт.

Мета підготовки курсової роботи за першим (бакалаврським) рівнем – набуття студентом навичок самостійного науково-теоретичного дослідження, аналізу результатів діяльності та вироблення обґрунтованих пропозицій, спрямованих на вдосконалення проблеми дослідження.

Основними **завданнями** курсової роботи є:

- вивчення та узагальнення теоретико-методологічних засад з обраного напрямку проблеми дослідження;
- проведення самостійного дослідження;
- розробка нових теоретичних та/або практичних рекомендацій з підвищення ефективності функціонування досліджуваної проблеми;
- підготовка доповіді і наочних матеріалів, які відображають основний зміст роботи та пропозиції автора з подальшим її захистом.

Підготовка і захист курсових робіт здійснюються відповідно до [ПОЛОЖЕННЯ про організацію освітнього процесу у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича](#)

Пререквізити. Курсова робота передбачає попереднє проходження базових дисциплін зі спеціальності, навчальних і виробничих практик.

Результати навчання

Загальні та фахові компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проектів.

ФК 2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

ФК 3. Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою

відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах.

ФК 6. Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання.

ФК 8. Самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати.

ФК 9. Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності.

Програмні результати навчання:

ПРН3. Пояснювати особливості організації географічного простору.

ПРН4. Аналізувати географічний потенціал території.

ПРН6. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук.

ПРН7. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки та її складових.

ПРН9. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ПРН10. Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні.

ПРН11. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки.

ПРН12. Працювати в колективах виконавців, у міждисциплінарних проектах зокрема, та проводити дослідження на відповідному рівні.

ПРН15. Читати і створювати географічні карти з використанням ГІС, використовувати їх у навчальній і практичній діяльності, наукових дослідженнях.

ПРН16. Встановлювати закономірності розміщення, руху, структури, територіальної організації населення та господарства, просторових процесів та форм організації життя людей на глобальному, регіональному та національному рівнях.

ПРН17. Оцінювати роль і місце України у сучасному світі, аналізувати і пояснювати особливості просторової організації природи, населення і господарства України.

ПРН18. Синтезувати та застосовувати знання теоретичних основ географічних наук для моніторингу і оцінки природних умов, розвитку економіки, населення та соціальної сфери країн та, України зокрема.

ПРН19. Інтерпретувати географічні процеси та явища для подальшого прогнозування особливостей співпраці країн на глобальному та регіональному рівнях та сталого розвитку.

Методичні рекомендації до вибору та змісту курсової роботи

1. Вибір теми та обґрунтування її актуальності

Здобувач має право обирати тему курсової роботи з переліку тем, визначених випусковими кафедрами географічного факультету, або запропонувати власну тему з обґрунтуванням доцільності її розробки. При виборі власної теми студент повинен подати обґрунтування, яке включає актуальність проблеми, наукову новизну, практичну значущість та відповідність профілю підготовки. Керівниками курсових робіт призначаються науково-педагогічні працівники навчального закладу, які мають науковий ступінь та/або вчене звання і спеціалізуються у відповідній галузі географічних знань. Затвердження назв тем і керівників курсових робіт здійснюється на основу вільного вибору здобувачем теми курсової із переліку тем, запропонованих випусковими кафедрами або обґрунтованими здобувачами у семестрі, що передує семестру захисту курсової роботи.

Тема курсової роботи з географії представляє собою конкретне питання в межах певної географічної проблематики, що характеризується чіткою територіальною або процесуальною спрямованістю. Теми курсових робіт формулюються відповідно до навчальних програм дисциплін та наукових напрямків, які розробляються на кафедрі. Тема має відображати географічний підхід до вивчення об'єкта, містити просторовий компонент та передбачати можливість застосування базових географічних методів дослідження.

При виборі теми курсової роботи рекомендується враховувати такі аспекти: відповідність теми освітній програмі, актуальність питання для конкретного регіону чи території, можливість виконання дослідження в межах семестру, особисті наукові інтереси студента, доступність досліджуваної території для проведення спостережень та збору матеріалу, наявність необхідних картографічних, статистичних та літературних джерел, відповідність теми рівню підготовки студента та можливість консультативної підтримки з боку наукового керівника.

Для курсових робіт з фізичної географії типовими є такі формулювання: «Ландшафтна структура басейну річки...», «Геоморфологічні процеси на

схилах...», «Мікрокліматичні особливості міської території...», «Гідрологічний режим малої річки...», «Ґрунтово-рослинний покрив урочища...». Для курсових робіт з соціально-економічної географії характерні теми: «Демографічна ситуація в районі/місті...», «Географія сфери послуг міста...», «Транспортна мережа та її географічні особливості...», «Туристичні ресурси регіону...», «Міграційні процеси в регіоні...».

Вступна частина курсової роботи має містити обґрунтування актуальності обраної теми. Актуальність теми курсового дослідження полягає у визначенні важливості вивчення конкретного географічного питання, його значення для розуміння територіальних особливостей або географічних процесів. Актуальність може бути зумовлена практичною значущістю вивчення території, недостатньою вивченістю конкретного питання в межах регіону, необхідністю систематизації наявних географічних даних, застосуванням нових підходів до аналізу географічної інформації, потребою комплексної характеристики території чи географічного об'єкта.

Обґрунтування актуальності теми курсової роботи доцільно викладати за такою структурою: спочатку окреслити загальну географічну проблему, яка потребує вивчення, потім зв'язати її до конкретного територіального чи тематичного аспекту вашого дослідження, охарактеризувати існуючі роботи з цієї теми та виявити недостатньо вивчені питання, пояснити важливість вашого дослідження для географічної науки, показати можливості практичного застосування результатів у просторовому плануванні, освіті чи природокористуванні.

При написанні актуальності слід уникати загальних фраз без географічної конкретики, обов'язково включати територіальний компонент, не копіювати формулювання з інших робіт, забезпечити чіткий зв'язок між актуальністю та метою дослідження, враховувати попередні географічні дослідження з вашої теми. Рекомендується розпочинати з широкої проблеми і поступово конкретизувати її, вказати межі досліджуваної території, використовувати конкретні дані та факти, посилатися на сучасні наукові публікації, дотримуватися наукового стилю викладу, завершити обґрунтування висновком про необхідність

вашого дослідження.

2. Визначення об'єкту та предмету, мети й завдання, складання попереднього плану роботи

Мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження, використані методи та структура роботи подаються у вступі обсягом до 3 сторінок. Ці компоненти формують науковий апарат географічного дослідження і визначають його спрямованість.

Об'єкт дослідження – це частина географічної реальності, природні чи суспільні системи, процеси, явища, на які спрямована увага дослідника. Об'єкт може мати просторовий характер (територія, ландшафт), процесуальний (кліматичні, демографічні процеси) або системний (ландшафтні комплекси, територіальні системи). Об'єкт є ширшим поняттям порівняно з предметом. Приклади формулювання: «Ландшафтна структура басейну річки...», «Демографічні процеси в містах регіону...», «Система розселення населення області...».

Предмет дослідження – це конкретні властивості, просторові закономірності, часові зміни чи взаємозв'язки об'єкта, які вивчаються. Предмет відображає територіальні особливості, просторово-часову динаміку або структурні характеристики і формулюється більш конкретно, ніж об'єкт. Приклади: «Просторова диференціація морфометричних характеристик рельєфу», «Сезонна динаміка туристичних потоків», «Територіальна структура розміщення підприємств».

Некоректне визначення предмета й об'єкта вважається грубою методологічною помилкою і може стати причиною низької оцінки. Об'єкт і предмет співвідносяться як загальне і часткове. Предмет завжди вужчий за об'єкт і має чітку географічну спрямованість. Саме предмет визначає тему дослідження.

Мета дослідження – це науковий результат географічного характеру, якого необхідно досягти під час виконання роботи. У географії мета часто пов'язана з виявленням просторових закономірностей, аналізом територіальної організації, оцінкою стану території або розробкою рекомендацій. Мета повинна бути

конкретною, досяжною в межах курсової роботи, з можливістю картографічного чи статистичного обґрунтування та відповідати сучасним потребам географічної науки. Типові формулювання: «дослідити територіальні особливості та розробити рекомендації...», «здійснити комплексну оцінку та обґрунтувати шляхи використання...», «проаналізувати просторово-часову динаміку...», «виявити географічні закономірності...».

Завдання дослідження – це конкретні дослідницькі дії, спрямовані на досягнення мети. Для курсової роботи достатньою є кількість 4-5 завдань. Завдання визначають структуру основної частини роботи (назви розділів або підрозділів). Кожне завдання формулюється чітко і лаконічно, завдання мають логічно впливати одне з одного та відображати етапи дослідження.

Для формулювання завдань використовуються специфічні дієслова. Теоретичні завдання: дослідити, проаналізувати, вивчити, систематизувати, узагальнити, обґрунтувати. Прикладні завдання: оцінити, районувати, картографувати, змодельовати, розробити рекомендації. Польові завдання: виявити, встановити, визначити, виміряти, порівняти просторові характеристики.

Приклад послідовності завдань у фізико-географічному дослідженні: проаналізувати природні умови досліджуваної території, здійснити картографування та визначити структуру ландшафтних комплексів, оцінити стан та розробити рекомендації щодо оптимізації природокористування. Для економіко-географічного дослідження: дослідити територіальну структуру та чинники розміщення підприємств, проаналізувати економіко-географічні зв'язки виробничих центрів, обґрунтувати перспективи розвитку та запропонувати заходи оптимізації.

При формулюванні компонентів наукового апарату корисно перевіряти: чи має дослідження просторовий характер, чи впливає предмет з об'єкта, чи відповідає мета темі роботи, чи можна реально виконати завдання в межах семестру, чи відображають завдання логіку дослідження.

Типові помилки, яких необхідно уникати: відсутність територіального аспекту в предметі дослідження, формулювання мети без географічної специфіки, постановка завдань, які не потребують географічних методів, невідповідність

масштабу дослідження відведеному часу.

Попередній план роботи є основою для подальшого дослідження. При його складанні необхідно дотримуватися принципів логічності і послідовності, коли план відображає хід дослідження від загального до конкретного, від теоретичних основ до практичного застосування. Кожен розділ має безпосередньо стосуватися теми та сприяти досягненню мети. Обсяг розділів має бути співмірним їх значущості. Назви розділів і підрозділів мають бути чіткими та відображати їх зміст.

Перший розділ присвячується теоретико-методологічним основам дослідження і включає аналіз літературних джерел, розгляд теоретичних концепцій і методологічних підходів до вивчення проблеми. Другий розділ містить детальну характеристику об'єкта дослідження з описом природних, соціально-економічних або інших характеристик досліджуваної території чи явища. Третій розділ передбачає аналіз досліджуваної проблеми з проведенням власного дослідження, використанням обраних методів та аналізом отриманих результатів. Робота завершується висновками з узагальненням результатів, формулюванням основних висновків і рекомендацій, списком використаних джерел і додатками з допоміжними матеріалами.

Для фізико-географічних досліджень план може включати аналіз природних умов території, характеристику окремих компонентів природного комплексу, дослідження взаємозв'язків між природними компонентами, оцінку сучасного стану природних процесів. План робіт з економічної та соціальної географії зазвичай передбачає аналіз соціально-економічних передумов розвитку, характеристику населення та трудових ресурсів, дослідження господарської діяльності, оцінку територіальної організації виробництва чи соціальних процесів.

Алгоритм роботи з компонентами наукового апарату географічного дослідження передбачає такі етапи:

- визначити географічний об'єкт дослідження (яка територія, природна система або суспільно-географічне явище досліджується?);
- сформулювати предмет дослідження (які просторові характеристики, територіальні закономірності або географічні процеси вивчаються?);

- поставити мету (якого географічного результату хочемо досягти?);
- сформулювати завдання (якими географічними методами та в якій послідовності досягнемо мети?);
- перевірити географічну спрямованість та логічні зв'язки між усіма компонентами наукового апарату.

Попередній план роботи є основою для подальшого дослідження та важливим етапом у структуруванні майбутнього наукового дослідження. При складанні попереднього плану роботи необхідно дотримуватися принципів логічності і послідовності, коли план відображає логічний хід дослідження від загального до конкретного, від теоретичних основ до практичного застосування отриманих знань. Важливою є відповідність темі та меті дослідження, адже кожен розділ плану має безпосередньо стосуватися обраної теми та сприяти досягненню поставленої мети дослідження. Необхідно забезпечити пропорційність розділів, щоб обсяг окремих розділів був співмірним їх значущості для дослідження та загальному обсягу роботи. Назви розділів і підрозділів мають бути чіткими, конкретними та відображати їх зміст.

Перший розділ присвячується теоретико-методологічним основам дослідження і включає аналіз літературних джерел, розгляд теоретичних концепцій і методологічних підходів до вивчення проблеми. Другий розділ містить детальну характеристику об'єкта дослідження з описом природних, соціально-економічних або інших характеристик досліджуваної території чи явища. Третій розділ передбачає аналіз досліджуваної проблеми з проведенням власного дослідження з використанням обраних методів та аналізом отриманих результатів. Робота завершується висновками з узагальненням результатів дослідження, формулюванням основних висновків і рекомендацій, списком використаних джерел і додатками з допоміжними матеріалами.

Для фізико-географічних досліджень план може включати аналіз природних умов досліджуваної території, характеристику окремих компонентів природного комплексу, дослідження взаємозв'язків між природними компонентами, оцінку сучасного стану та динаміки природних процесів. План робіт з економічної та соціальної географії зазвичай передбачає аналіз соціально-економічних передумов

розвитку, характеристику населення та трудових ресурсів, дослідження господарської діяльності, оцінку територіальної організації виробництва чи соціальних процесів.

3. Пошук й аналіз необхідної наукової літератури

Пошук і аналіз наукової літератури є фундаментальним етапом підготовки курсової роботи з географії, який визначає теоретичну основу дослідження та забезпечує його наукову обґрунтованість. Літературний огляд у географії має специфічні особливості, оскільки повинен охоплювати як загальногеографічні праці, так і спеціалізовані дослідження за конкретними напрямками (фізична географія, економічна географія, геоекологія, геоматика, гідрологія тощо), а також територіально орієнтовані публікації. Якісний аналіз літературних джерел дає змогу студенту-географу зрозуміти сучасний стан розробки проблеми, виявити дискусійні питання, знайти методологічні підходи до дослідження та визначити власний внесок у розвиток географічної науки.

У географічних дослідженнях використовуються різноманітні типи наукових джерел, кожен з яких має свою специфіку та призначення. Монографії з географії містять комплексні дослідження територій, природних систем або соціально-економічних процесів і є основою для розуміння фундаментальних географічних закономірностей. Статті в географічних журналах представляють новітні результати досліджень, методичні розробки та дискусійні питання сучасної географічної науки. Матеріали географічних конференцій і з'їздів відображають актуальні тенденції розвитку географії та результати регіональних досліджень. Дисертації з географії містять детальні дослідження конкретних проблем і можуть слугувати методологічною основою для курсових робіт. Атласи, карти та довідкові видання є специфічними джерелами географічної інформації, необхідними для просторового аналізу. Офіційні статистичні видання забезпечують фактичними даними про територіальні, демографічні, економічні та природничо-географічні показники. Нормативно-правові документи з питань територіального планування, природокористування та охорони довкілля є важливими для прикладних географічних досліджень.

Пошук наукової літератури з географії здійснюється через різноманітні джерела та бази даних. Електронні бази даних наукових публікацій включають міжнародні системи як Scopus, Web of Science, Google Scholar, а також національні бази як Наукова періодика України, Index Copernicus. Електронні каталоги бібліотек провідних університетів та наукових установ, репозитарій університету зокрема випускових кафедр, містять спеціалізовані географічні колекції, у тому числі і Наукової бібліотеки ЧНУ. Репозитарії дисертацій дають змогу ознайомитися з найновішими дослідженнями в галузі географії. Окремо варто зауважити на аналізі наукових праць науковців географічного факультету ЧНУ, та випускових кафедр зокрема.

Ефективний пошук географічної літератури потребує застосування певних стратегій та методів. Пошук необхідно починати з формування переліку ключових слів українською, англійською та іншими мовами, які відображають основні поняття дослідження, географічні назви, назви процесів та явищ. Комбінований пошук передбачає використання операторів (AND, OR, NOT) для уточнення запитів та отримання необхідних результатів.

Проведення досліджень та підготовка рукопису

1. Виклад основного теоретичного матеріалу, методів та матеріалів дослідження

Основна частина курсової роботи з географії становить найбільший за обсягом структурний елемент дослідження і містить зазвичай 3 розділи, які розкривають теоретичні засади, методологію та результати проведеного дослідження. Різниця у складності між курсовими роботами на другому та третьому курсах відображатиме зростання академічних вимог та поглиблення фахової підготовки студентів.

У першому теоретичному розділі основної частини роботи проводиться комплексне географічне обґрунтування досліджуваної проблеми. Здійснюється критичний огляд та аналіз географічної літератури, картографічних та статистичних джерел, присвячених предмету дослідження (наприклад, територіально-адміністративному устрою, ландшафтному плануванню, особливостям регіонального розвитку тощо). Розглядаються основні теорії, концепції та наукові

підходи в географії, що стосуються об'єкта дослідження, здійснюється теоретичне обґрунтування, огляд методичних підходів (наприклад, методів ГІС-аналізу, польових досліджень, статистичного моделювання) та класифікаційні характеристики мають містити елементи наукової полеміки.

У наступних розділах, зазвичай, здійснюється глибокий географічний аналіз об'єкта та безпосереднє розв'язання поставленої наукової проблеми. Для фізико-географічних досліджень це може бути характеристика природних умов території, геологічної будови, рельєфу, клімату, гідрографії, ґрунтів, рослинного та тваринного світу. У соціально-економічних дослідженнях розглядаються демографічні процеси, особливості розселення населення, структура господарства, транспортна мережа, соціальна інфраструктура тощо. Далі детально описується методика проведення власних досліджень, зокрема, наводяться результати власних досліджень здобувача, аналіз зібраних матеріалів, статистичних даних, результатів польових спостережень чи лабораторних досліджень. Важливо детально описати методику проведення досліджень, обґрунтувати вибір конкретних методів, навести характеристику використаних матеріалів та джерел інформації. Результати дослідження мають бути представлені у вигляді таблиць, графіків, діаграм, карт та інших ілюстративних матеріалів з відповідними поясненнями та інтерпретацією.

Кожен основний розділ може містити кілька параграфів, нумерація яких здійснюється додаванням до номеру основного розділу номеру підрозділу через крапку. Наприклад, перший підрозділ другого розділу матиме номер 2.1, другий підрозділ – 2.2 тощо. Не рекомендується використовувати велику кількість вкладених заголовків, оскільки це ускладнює сприйняття структури роботи та може призвести до надмірного дроблення матеріалу.

2. Виклад результатів дослідження

Виклад результатів дослідження становить основний зміст курсової роботи. Результати, зазвичай, висвітлюють у другому–третьому розділах загальним обсягом. Ця частина роботи демонструє здатність здобувача самостійно проводити наукове дослідження, аналізувати зібрані дані, виявляти закономірності і формулювати обґрунтовані висновки.

Результати дослідження мають бути викладені логічно і послідовно відповідно до структури, визначеної у плані роботи, і відображати виконання кожного із поставлених завдань. Кожен підрозділ починається з постановки конкретного завдання, далі описується методика його розв'язання, наводяться фактичні дані у вигляді таблиць, графіків, карт, здійснюється аналіз цих даних з виявленням тенденцій, закономірностей, особливостей, формулюються проміжні висновки.

Текст має бути написаний науковим стилем з використанням географічної термінології, але залишатись зрозумілим та логічним. Слід уникати простого переказу або переписування інформації з джерел, натомість здійснюйте власний критичний аналіз даних. Кожне твердження має підкріплюватись фактичними даними з посиланнями на джерела або результати власних досліджень. Кількісні показники наводяться з зазначенням одиниць вимірювання та періоду, до якого вони належать.

Обов'язковою вимогою є наявність ілюстративного матеріалу власного виконання. Карти мають бути побудовані самостійно з використанням геоінформаційних систем на основі зібраних даних, а не скопійовані з інших джерел. Графіки і діаграми створюються на основі власних розрахунків або систематизації статистичних даних з обов'язковим посиланням на джерела вихідної інформації. Таблиці повинні містити оброблену, а не первинну інформацію, демонструвати результати власних розрахунків, групування, порівняння даних. Фотоматеріали мають бути зроблені особисто під час польових досліджень з географічною прив'язкою та детальними підписами. Якщо використовуються запозичені фотоматеріали чи рисунки, обов'язковим є посилання на первинне джерело.

Під час виконання курсової роботи студент повинен продемонструвати низку ключових академічних навичок: здатність ефективно працювати з великими обсягами інформації, яка стосується теми дослідження, уміння систематизувати, класифікувати та узагальнювати зібрані дані, виявляючи при цьому причинно-наслідкові зв'язки та закономірності у досліджуваному матеріалі.

Критично важливим елементом при написанні курсової роботи є дотримання

принципів академічної доброчесності: обов'язкове коректне цитування та оформлення посилань на всі використані джерела інформації (літературні, статистичні, картографічні тощо), абсолютне уникнення плагіату – використання чужих текстів, ідей або даних без належного посилання на їхнього автора, а також Сумлінне та чесне представлення отриманих результатів власних досліджень без їх фальсифікації, прикрашання або викривлення

3. Підготовка висновків і рекомендацій до кожного розділу та загальних висновки

Формулювання висновків забезпечує логічне завершення кожного етапу дослідження та узагальнення отриманих результатів, адже у них рекомендується підвести підсумки проведеного дослідження, викласти основні практичні результати, що одержано. Формулювання висновків повинно базуватися відповідно до поставлених завдань на матеріалах основної частини роботи.

Висновки становлять окремий розділ курсової роботи обсягом 1-2 сторінки та мають відображати основні результати всього дослідження. Вони повинні точно відповідати тим завданням, які були сформульовані у вступі, та демонструвати ступінь досягнення поставленої мети. Структура висновків має корелювати зі структурою завдань дослідження: кожне завдання знаходить своє відображення у відповідному висновку.

4. Оформлення роботи, списку використаних джерел та додатків

Обсяг курсової роботи складає не менше 30 сторінок друкованого тексту без урахування додатків і списку літературних джерел. Обов'язковими у тексті роботи є наочності – табличний, схематичний, картографічний, фото- матеріали (за необхідності).

Наукове дослідження завершується списком використаних джерел. На початковому етапі роботи над темою виникає необхідність опрацювання доступних літературних джерел та їх розстановка в єдиному алфавітному порядку, дотримуючись конкретних бібліографічних стандартів – ДСТУ

8302:2015 (Додаток В) або АРА (Додаток Г). Джерела необхідно розмішувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або назв. У тексті обов'язково вказуються посилання на використані літературні джерела. Якщо застосовується посилання у стилі ДСТУ 8302:2015, то порядковий номер літературного джерела вказується у квадратних дужках, наприклад, [20, с. 46]. Дані про електронні засоби масової інформації, на які необхідно зробити посилання, так само включаються до списку використаної літератури. Список використаної літератури повинен складатись із не менше, ніж із 20 джерел.

Наукова робота повинна бути надрукована зі збереженням форматування, без помилок і виправлень. Текст роботи можна ілюструвати рисунками, схемами, графіками, діаграмами і таблицями, які можуть бути наведені як в основному тексті роботи, так і в додатках, з відповідними посиланнями на них. Аркуші роботи повинні відповідати формату А4, книжкової орієнтації. Відповідно, сторінки мають мати поля: ліве – 25 мм, верхнє і нижнє – по 20 мм, праве – 10 мм. Шрифт основного тексту має бути чорного кольору. Рекомендована гарнітура шрифту – Times New Roman, кегль – 14, інтервал між рядками – 1,5. Текст роботи вирівнюють по ширині, заголовки по центру, абзац має становити 1,25 см.

Наукова робота починається з титульної сторінки (Додаток А), яка включається до загальної нумерації сторінок, але не нумерується. Далі номер сторінки проставляють у правому нижньому кутку аркуша арабськими цифрами. За титульною сторінкою послідовно наводяться Зміст (Додаток Б), Вступ, Розділи в порядку подання, Висновки, Список використаних джерел, Додатки. Всі вони починаються з нової сторінки, а кожен з підрозділів – після закінчення попереднього. Підрозділи в розділах роботи відокремлюють одним пустим рядком. Текст основної частини роботи поділяють на розділи та підрозділи. Заголовки підрозділів друкуються малими літерами (крім першої великої) з абзацу. В кінці заголовка крапки не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою.

Номер розділу ставиться після слова «РОЗДІЛ», після номера крапка не ставиться, потім з нового рядка друкується заголовок розділу. Підрозділи нумеруються в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера

розділу і порядкового номера підрозділу, між ними ставиться крапка. У кінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). У тому самому рядку дається заголовок підрозділу.

До ілюстрацій, які можуть мати місце у тексті роботи належать рисунки, схеми, графіки, діаграми. Таблиці, які подаються у тексті підписуються зверху з вирівнюванням по правому кутку. Нумерація таблиць наводиться відповідно до розділу, наприклад «таблиця 2.1», тобто перша таблиця, яка подається у розділі 2. Після нумерації таблиці у наступному рядку вказується назва таблиці. У випадку, якщо таблиця не поміщається на даному аркуші, далі пишеться «Продовження табл. ...». Рисунки, схеми, графіки і діаграми позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між ними ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу), далі вказується назва даної ілюстрації.

Додатки оформляють як продовження роботи на прикінцевих її сторінках, зазначаючи їх у порядку посилань у тексті. Кожний додаток починається з нової сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додатки». Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: Додаток А, Додаток Б і т. д. Один додаток позначається як Додаток А. Додатки до загальної кількості сторінок тексту не враховуються.

Підготовка до захисту курсової роботи

1. Підготовка доповіді за результатами курсової роботи

Процедура захисту курсової роботи включає доповідь студента щодо змісту роботи; його відповіді на запитання викладачів кафедри та інших осіб, присутніх на захисті. Для розкриття змісту курсової роботи студенту надається до 8-10-ти хвилин. Після доповіді студент відповідає на питання викладачів чи своїх колег. Запитання можуть стосуватися теми виконаної роботи і носити загальний характер – у межах дисциплін спеціальності й спеціалізації, які вивчалися студентом в університеті.

У доповіді формулюється актуальність теми, мета і завдання роботи, визначаються об'єкт і предмет дослідження, стисло подається зміст розділів курсової роботи. Закінчується доповідь заключною частиною, яка будується за текстом висновку. Доповідь має бути проілюстрована презентацією.

2. Підготовка презентації за результатами курсової роботи

Презентація до курсової роботи є унаочненням та засобом поширення результатів дослідження на захисті. При підготовці презентації необхідно дотримуватись таких рекомендацій:

1. **Кількість і зміст слайдів** повинні відповідати змісту роботи й тривалості виступу. Кількість слайдів визначається регламентом виступу, що не перевищує 10 хвилин. Для 10-хвилинного виступу готується не більше 15 слайдів.

2. **Інформація на слайдах повинна добре читатися.** Уникайте великої кількості тексту, важко оформлених слайдів і занадто дрібного або занадто великого шрифту. Обмежте кількість використовуваних шрифтів, стилів фону, і графічних тем у слайд-шоу. У тезисах мають бути посилання на джерела використаної інформації, зокрема і на світлини і графічний матеріал, якщо це не авторський. Посилання виставляються у круглих дужках із зазначенням автора і року публікації, що потім повинні бути відображені у списку джерел, оформлених відповідно до стандартних вимог.

3. **Колірне оформлення презентації.** Оптимальне для електронної презентації – світле тло слайдів і темний колір тексту. Проте не рекомендується використовувати для оформлення тексту і тлу подібні кольори. Рекомендовано використовувати одну колірну схему для всієї презентації.

4. **Розмір і тип шрифту.** Розмір шрифту, прийнятний для читання на екрані, автоматично задається шаблоном презентацій, тому варто розміщувати на слайді такий обсяг тексту, який би не призводив до автоматичного зменшення розміру шрифту. Рекомендується 18, 24 та 32 розміри шрифту. Краще сприймаються шрифти без зарубок (такі як, наприклад, Tahoma, Verdana, Arial). Уникайте використання або виключіть червоні кольори шрифту взагалі та

WordArt. Не використовуйте для шрифту ефекти тіні.

5. **Обсяг і структурування інформації на слайді.** Текст презентації не повинен бути конспектом для доповідача. Для кирилиці рекомендують оптимальна кількість рядків на слайді – від 5 до 9. Пункти переліків повинні бути сформульовані короткими фразами; максимум – два рядки на фразу, оптимально – один рядок. Списки на слайдах не повинні включати більше 5-7 елементів. Якщо елементів списку все-таки більше, їх краще розташувати у два стовпчики. У таблицях не повинно бути більше 4 рядків і 4 стовпців. Гістограми не повинні включати більше 4 категорій, а організаційні діаграми – більше 5 елементів. Всі слайди повинні бути пронумеровані, це полегшує пошук необхідного слайду в презентації

Методи навчання

- *Словесні методи:* консультації (індивідуальні, групові) з науковим керівником, пояснювально-ілюстративні бесіди щодо вибору теми та формулювання наукового апарату, інструктаж з оформлення наукових робіт відповідно до стандартів, обговорення на наукових семінарах кафедри, репетиції доповіді, попередній захист на кафедрі з обговоренням, спільні наукові семінари студентів.
- *Практичні методи:* Аналіз наукових публікацій та монографій, робота з електронними базами даних (Scopus, Web of Science, Google Scholar), польові дослідження та експедиційна робота, камеральна обробка зібраних матеріалів, лабораторні дослідження (грунтові, водні, геоботанічні аналізи), картографічний метод, статистична обробка даних, ГІС-моделювання (QGIS, ArcGIS), математико-статистичне моделювання (R), тренінги з публічних виступів, майстер-класи з підготовки презентацій.
- *Дослідницькі методи:* Проблемно-пошуковий метод при виборі теми; метод наукового аналізу та синтезу при формулюванні наукового апарату, SWOT-аналіз обраної теми, порівняльно-географічний аналіз, системний аналіз географічних об'єктів та процесів.
- *Метод проєктів:* розробка власної методики дослідження, створення авторських картографічних моделей, проєктування рекомендацій та пропозицій.
- *Метод кейсів:* аналіз успішних курсових робіт попередніх років, розбір типових помилок у дослідженнях

Система контролю та оцінювання Форми контролю

Форми поточного контролю: анотований список літератури, огляд із систематизацією підходів різних авторів, усне індивідуальне опитування із знання ключових досліджень у обраній галузі, перевірка розділів роботи, висновків, списку літератури та картографічних матеріалів.

Формою підсумкового контролю курсової роботи є її захист. Оцінювання результатів захисту курсових робіт здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в університеті системою контролю знань (за національною (4-бальною) шкалою, 100-бальною університетською та шкалою ЄКТС). При визначенні оцінки курсової роботи береться до уваги рівень теоретичної, наукової та практичної підготовки студентів та перевіряється набуття програмних результатів та компетентностей передбачених за освітньою програмою.

Загальними підставами для недопущення здобувача до захисту курсової роботи є:

- систематичне відхилення від календарного графіка виконання курсових робіт;
- невідповідність роботи вимогам, встановленим цими методичними рекомендаціями;
- відсутність у роботі самостійного дослідження студента;

Захист курсової роботи відбувається відповідно до ПОЛОЖЕННЯ про організацію освітнього процесу у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича.

Обговорення результатів захисту здійснюється колегіально. Після проведення публічного захисту члени колективу кафедри колективно обговорюють результати та спільно приймають рішення про оцінку курсової роботи шляхом виведення пересічного значення оцінок.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою, де враховуються результати поточного та підсумкового контролю.

За виконання курсової роботи здобувач може отримати максимум 60 балів, за публічний захист курсової роботи – 40 балів.

Після захисту курсова робота здається на кафедру у паперовому та електронному виглядах.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до

Розширене обґрунтування критеріїв оцінювання курсової роботи

А (90-100 балів) – ВІДМІННО. Тема є оригінальною, актуальною та має практичне значення для предметної області спеціальності «Географія». Обґрунтування актуальності базується на аналізі сучасного стану проблеми з посиланням на останні дослідження. Чітко визначено наукову та практичну значущість роботи. Об'єкт і предмет дослідження сформульовані чітко та коректно. Мета конкретна, досяжна та відповідає темі. Завдання логічно структуровані, повністю розкривають шляхи досягнення мети. План роботи детальний, збалансований та послідовний. Теоретична база представлена системно з використанням класичних і сучасних концепцій. Методи відповідають поставленим завданням.

Застосовано комплекс сучасних методів (ГІС-технології, статистичне моделювання, польові дослідження). Результати власних досліджень представлені повно та системно. Результати проілюстровані якісними авторськими картами, графіками, діаграмами, таблицями. Висновки логічно структуровані, відповідають завданням дослідження. Кожний висновок аргументований фактичним матеріалом. Список літератури оформлений відповідно до ДСТУ 8302:2015 або АРА. Додатки інформативні, логічно пов'язані з основним текстом. Відсутні граматичні, орфографічні та синтаксичні помилки. Доповідь логічна, чітка, повністю розкриває суть дослідження (7-10 хв.). Акцентовано на наукових результатах та практичному значенні роботи. Презентація професійно оформлена. Візуалізація підтримує доповідь, а не дублює текст. Відповіді на запитання вичерпні, аргументовані, демонструють глибоке розуміння теми.

В (80-89 балів) – ДУЖЕ ДОБРЕ. Тема актуальна, обґрунтування достатнє, але може бути глибшим. Науковий апарат сформульований правильно з незначними неточностями. Використано багато джерел. Теоретична частина висвітлена повно, методологія обґрунтована. Аналіз попередніх досліджень достатній, але не повний. Застосовано моделювання, але його результати потребують глибшої інтерпретації. Результати власних досліджень представлені. Ілюстративний матеріал якісний, але містить незначні неточності. Висновки логічні, однак деякі недостатньо аргументовані. Наявні окремі граматичні та орфографічні помилки. Оформлення в цілому відповідає стандартам. Доповідь логічна, зрозуміла. Презентація інформативна, але може бути більш структурованою. Більшість відповідей на запитання правильні, деякі недостатньо переконливі.

С (70-79 балів) – ДОБРЕ. Актуальність теми обґрунтована, але стандартно. Науковий апарат визначений, але є неточності у формулюваннях. Використано достатньо джерел. Огляд літератури описовий, без глибокого аналізу. Теоретична частина висвітлена задовільно, але фрагментарно. Методика дослідження обґрунтована недостатньо. Моделювання застосовано обмежено або відсутнє. Власні дослідження представлені, але їх обсяг недостатній. Висновки частково не відповідають завданням або недостатньо аргументовані. Ілюстративний матеріал наявний, але виконаний на середньому рівні. Помітні помилки в оформленні та

мові. Доповідь зрозуміла, але неповна, не всі ключові аспекти висвітлені. Презентація проста, недостатньо використані візуальні можливості. Відповіді на запитання часткові, не завжди аргументовані.

D (60-69 балів) – ЗАДОВІЛЬНО. Актуальність теми висвітлена поверхово. Науковий апарат сформульований нечітко, не всі завдання кореспондують з метою. Використано не багато джерел; огляд літератури формальний. Теоретична частина неповна, відсутня системність. Методологічна база слабка, методи не обґрунтовані. Моделювання відсутнє або застосоване некоректно. Власні дослідження фрагментарні або відсутні. Висновки не аргументовані, частково не відповідають завданням. Ілюстративний матеріал виконаний на низькому рівні зі значними помилками. Численні помилки в оформленні, мові та структурі. Доповідь неповна, слабо структурована. Презентація примітивна або недостатньо інформативна. Відповіді на запитання невичерпні або відсутні. Не вміє вести наукову дискусію.

E (50-59 балів) – ДОСТАТНЬО. Актуальність не обґрунтована належним чином. Науковий апарат сформульований з суттєвими помилками. Огляд літератури мінімальний, застарілий. Теоретична частина слабка, методика відсутня. Відсутні власні дослідження або вони непоказові. Висновки не відповідають завданням. Ілюстративний матеріал низької якості або відсутній. Грубі помилки в оформленні. Доповідь незрозуміла, не розкриває суті роботи. Презентація відсутня або неякісна. Студент не може відповісти на запитання. Відсутнє розуміння виконаної роботи.

FX (35-49 балів) – НЕЗАДОВІЛЬНО (з можливістю повторного захисту). Мета і завдання роботи не розкриті. Наявні помилкові положення та концептуальні помилки. Використана незначна кількість літератури. Відсутні власні дослідження. Висновки не відповідають завданням або відсутні. Велика кількість технічних огріхів в оформленні. Картографічне забезпечення містить грубі помилки або відсутнє. Доповідь невідповідна, мультимедійні засоби не задіяні. Відповіді на запитання відсутні або некомпетентні. Студент демонструє нерозуміння виконаної роботи. Робота потребує суттєвого доопрацювання за всіма змістовими модулями.

F (0-34 бали) – НЕЗАДОВІЛЬНО (без права повторного захисту). Робота не відповідає жодним вимогам курсової роботи. Наявний плагіат або академічна недобросовісність. Робота не виконана або виконана не самостійно. Студент відмовляється від захисту або не з'являється на захист без вагомої причини.

.Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (протокол №16 від 25 листопада 2024 року)» (<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>)

допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

У рамках підготовки та захисту курсових робіт перезарахування окремої теми чи модуля можливе через участь у наукових конференціях, підготовці наукової статті та/чи підготовці студентських наукових робіт на конкурс.

Відповідно можливими формами зарахування такої освіти для курсової роботи є:

- 1) публікація тез і виступ з доповіддю відповідно до теми курсової роботи на щорічній студентській науковій конференції Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича, про що можна дізнатися з офіційної сторінки університету (<https://www.chnu.edu.ua/nauka/studentu/studentska-naukova-konferentsiia/>). Зміст і кількість тем, які можуть бути зараховані у межах такого виду неформальної освіти, перевіряється і визначається науковим керівником;
- 2) публікація тез і виступ з доповіддю відповідно до теми курсової роботи на інших всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях з отриманням сертифікату участі. Така форма може бути зарахована як частина тем відповідно до курсової на основі аналізу опублікованих матеріалів та змісту сертифікату науковим керівником;
- 3) опублікована стаття за темою курсової у фахових журналах України (категорія Б) або журналах, які проіндексовані у наукометричних системах Scopus або Web of Science. Кількість тем, які можуть бути зараховані у межах такого виду неформальної освіти, визначається науковим керівником на основі змісту статті.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова (основна)

1. Гродзинський, М. Д. (2005). Пізнання ландшафту: місце і простір: Монографія (Т. 2). ВПЦ «Київський університет».
2. Дашенко, Н. (2015). Науковий текст: оформлення й редагування: навчальний посібник.
3. Пащенко, В. М. (2000). *Землезнання. Кн. Перша. Методологія природничо-географічних наук*. Б.в.
4. Петлін, В. М. (2009). *Методологія та методика експериментальних ландшафтознавчих досліджень*. Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка.
5. Петлін, В. М. (2011). Системна природнича географія. Львів: ВЦ ЛНУ Імені Івана Франка.
6. Терещук, Г. В., Алексієвець, М. М., & Алексієвець, Л. М. (2012). *Основи наукових досліджень: теорія та методика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. України* (Ю. І. Макар, Наук. ред.). Вектор.
7. Топчієв О. Г.Т. (2005). *Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник*. Астропринт.
8. Топчієв, О. Г., Мальчікова, Д. С., Пилипенко, І. О., & Яворська, В. В. (2019). *Методологічні засади географії: підручник*. Одеськ. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова.
9. Цехмістрова, Г. С. (2004). *Основи наукових досліджень: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл.* Слово.
10. Шліхта І. (2016). *Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу*. Київ.

Допоміжна

1. Артюхов, А. Є., & Фініков, Т. В. (Ред.). (2016). *Академічна чесність як основа сталого розвитку університету*. Таксон.
2. Гужва О. (2016). Що потрібно знати про плагіат: посібник з академічної грамотності та етики для «чайників». Режим доступу: http://library.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/biblio/PDF/books_ac-gr.pdf
3. Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (2023). URL: <https://www.chnu.edu.ua/media/jxdfs0zb/etychnyi-kodeks-chnivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>
4. Колесников, О. В. (2011). *Основи наукових досліджень: навч. посіб. (2-ге вид.)*. Центр учбової літератури.
5. Конверський, А. Є. (Ред.). (2010). *Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів*. Центр учбової літератури.
6. Крушельницька, О. В. (2006). *Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник для вищих навч. закл.* Кондор.
7. *Плагіат у студентських роботах: методи виявлення та запобігання: метод. посіб.*(2013). За ред. Н.В. Стукало. ДНУ імені Олеся Гончара.
8. *Положення про виявлення та запобігання плагіату у Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича* (2023). URL: <https://www.chnu.edu.ua/media/n5nbzwgb/polozhennia-chnu-pro-plahiat-2023plusdodatky-31102023.pdf>
9. Чорненький, Я. Я., Чорненька, Н. В., & Рибак, С. Б. (2006). *Основи наукових досліджень. Організація самостійної та наукової роботи студента: навч. посіб. для студ. вузів*. ВД «Професіонал».
10. Шейко, В. М., & Кушнарєнко, Н. М. (2004). *Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник (4-те вид.)*. Знання.
11. Bretag, T. (Ed.). (2023). *Handbook of Academic Integrity*. Springer International Publishing. doi [10.1007/978-981-287-098-8](https://doi.org/10.1007/978-981-287-098-8)
12. International Center for Academic Integrity [ICAI]. (2021). *The Fundamental Values of Academic Integrity*. (3rd ed.). www.academicintegrity.org/the-fundamental-values-of-academic-integrity
13. Rettinger, D. A., Bertram Gallant, T. (2022). *Cheating Academic Integrity: Lessons from 30 Years of Research*: Wiley.

Інформаційні ресурси

1. Репозитарій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. <https://archer.chnu.edu.ua/>
2. Публікації колективу кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії. <https://terra.chnu.edu.ua/category/publikacziyi/>.
3. Публікації колективу кафедри географії України та регіоналістики <https://geoukr.chnu.edu.ua/diialnist/publikatsii/>
4. Публікації колективу кафедри економічної географії та екологічного менеджменту <https://ecogeo.chnu.edu.ua/nauka/publikatsii/>

5. База публікацій Scopus. <https://www.scopus.com/search>
6. База публікацій Google Академія. <https://scholar.google.com/>
7. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>

Політика академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності при написанні та захисті курсової роботи в Чернівецькому національному університеті імені Ю. Федьковича регламентується такими нормативними документами:

1. [Правила академічної доброчесності](#)
2. [Етичний кодекс](#)
3. [Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича](#)
4. [Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича](#).

Політика щодо термінів виконання робіт та перескладання	Роботи, які здані пізніше встановлених поточних термінів виконання робіт без поважних причин, не оцінюються.
Політика академічного плагіату, фальсифікації і фабрикації	Курсові роботи мають відповідати вимогам, які визначені Положенням про запобігання академічному плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича та враховувати Політику використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича

ДОДАТКИ

Додаток А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Географічний факультет
Кафедра географії України та регіоналістики

Географія сфери послуг міста Чернівці

Курсова робота

Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

Виконала:

студентка 3 курсу, 301 групи,
ОП Географія

Сопівник Наталія Яківна

Керівник:

к. геогр. наук, доц. **Кіндрачук Олена
Іванівна.**

Оцінка за національною шкалою: _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії: _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Чернівці - 2025

Додаток Б

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	6
1.1	6
1.2	15
1.3	20
РОЗДІЛ 2	31
2.1	31
2.2	35
2.3	40
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	47
ДОДАТКИ	

Приклади оформлення списку літератури згідно ДСТУ 8302:2015

«Інформація та документація. Бібліографічне посилання.

Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

Тип джерела	Приклад оформлення
	Книги
Один автор	Денисик Г. І. Лісополе України. Вінниця : Тезис, 2001. 284 с.
Два автора	Киналь О., Крогулець Е. Гідрокліматичні особливості зволоження територій. Кам'янець-Подільський : ПП Мошинський В. С., 2009. 108 с.
Три автори	Киналь О., Крогулець Е., Грузинський Т. Моделювання природних систем. Агрокліматичні властивості території Чернівецької області в аспекті регіональних змін клімату на початку ХХІ століття. Варшава ; Кам'янець-Подільський : ПП Мошинський В. С., 2011. Т. 1. 156 с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А. Київ : Укراгропромпродуктивність, 2006. 106 с.
П'ять і більше авторів	Екологія : навч. посіб. / Б. В. Борисюк та ін. Житомир, 2003. 174 с.

Колективний автор	Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомир. нац. агроекол. ун-т. Житомир : Полісся, 2015. 648 с.
Багатотомне видання	Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ : Логос, 2001. Т. 2. 636 с.
За редакцією	Клімат України / за ред. В. М. Ліпінського. Київ : Вид-во Раєвського, 2003. 343 с. Літня польова ґрунтознавчо-біогеографічна практика: навчально-методичний посібник / за ред. Аріон О.В., Удовиченко В.В. К.: Видавничо поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 176 с.
Автор і перекладач	Брігхем Є. В. Основи фінансового менеджменту / пер. з англ. В. Біленького та ін. Київ : Молодь, 1997. 998 с.
	Частина видання
Розділ книги	Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.

Тези доповідей, матеріали конференцій	Рідуш Б., Божук Т. Карстово-спелеологічні екскурсії у Заставнянському карстовому районі (Північна Буковина). <i>Геотуризм: практика і досвід</i>. М-ли III міжнар. наук.-практ. конф. (26-28 квіт. 2018, Львів). Львів: Каменярь, 2018. С. 117-120. Горда Л., Поп'юк Я., Рідуш Б. Низькі тераси Дністра в районі стоянки Дорошівці 3. <i>Культурний ландшафт як географічний феномен: Матеріали Міжнар. наук. конф. (23-25 вересня, 2021)</i>. Чернівці, 2021. С. 64-66.
Статті з періодичних видань	Андрейчук В.М., Гембіца П., Коржик В.П., Рідуш Б.Т. Палеогеографічні дослідження голоценового алювію в Багненській долині (Буковинське Передкарпаття, Чернівецька область). <i>Науковий вісник Чернівецького університету</i>: Вип. 616: Географія. Чернівці: Рута, 2012. С. 5-11. Масловська Л. Ц., Савчук В. А. Оцінка результативності і ефективності виробництва органічної агропродовольчої продукції. <i>Агросвіт</i>. 2016. № 6. С. 23–28. Dankevych Ye. M., Dankevych V. Ye., Chaikin O. V. Ukraine agricultural land market formation preconditions. <i>Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis</i>. 2017. Vol. 65, №. 1. P. 259–271.
	Електронні ресурси
Книги	Fletcher W. J., Sánchez Goñi M. F., Naughton F., Seppä H. Synthesis and perspectives: drivers, rhythms, and spatial patterns of Holocene climate change. <i>European Glacial Landscapes</i> / eds. D. Palacios, P. D. Hughes, V. Jomelli, L. M. Tanarro. Amsterdam: Elsevier, 2024. P. 127–146. URL: https://doi.org/10.1016/B978-0-323-99712-6.00026-X. (дата звернення: 10.11. 2023).
Законодавчі документи	Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2017) Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проект / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2017).
Періодичні видання	Ortega P., Lehner F., Swingedouw D., Masson-Delmotte V., Raible C. C., Casado M., Yiou P. A model-tested North Atlantic Oscillation reconstruction for the past millennium. <i>Nature</i>. 2015. Vol. 523, no. 7558. P. 71–74. URL: https://doi.org/10.1038/nature14518. (дата звернення: 12.10.2017). Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. <i>Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)</i>. 2012. Vol. 36, № 5. P. 561–570. URL: http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2017). Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. <i>Journal of Popular Culture</i>. 2009. Vol. 42, № 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.

Сторінки з веб-сайтів	Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? <i>Екологія життя</i> : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2017).
	Інші документи
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 5 жовт. 2017 р. № 2164. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : затв. наказом М-ва фінансів України від 20 квіт. 2015 р. № 449. <i>Все про бухгалтерський облік</i>. 2015. № 51. С. 21–42. Про затвердження Порядку забезпечення доступу вищих навчальних закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних : наказ М-ва освіти і науки України від 2 серп. 2017 р. № 1110. <i>Вища школа</i>. 2017. № 7. С. 106–107

Стандарти	ДСТУ ISO 9001: 2001. Системи управління якістю. [Чинний від 2001-06-27]. Київ, 2001. 24 с. (Інформація та документація).
Патенти	Комбайн рослинозбиральний універсальний : пат. 77937 Україна : МПК A01D 41/02, A01D 41/04, A01D 45/02. № а 2011 09738 ; заявл. 05.08.2011 ; опубл. 11.03.2013, Бюл. № 5.
Дисертації, автореферати дисертацій	Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : дис. ... д-ра с.-г. наук : 03.00.16 / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир, 2011. 392 с. Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : 03.00.16. Житомир, 2011. 40 с.
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7 с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).

Приклади оформлення літератури у стилі APA7

Тип джерела	Приклад оформлення
Книги. Одноосібні автори	Шаблій, О. І. (1994). <i>Математичні методи в соціально-економічній географії</i> . Світ. Harvey, D. (2006). <i>Spaces of global capitalism: Towards a theory of uneven geographical development</i> . Verso.
Книги. Два автори	Стецюк В., В., & Ковальчук І., П. (2005). <i>Основи геоморфології: Навчальний посібник</i> (О., М. Маринич, Ed.). Вища школа. Кнох, Р., & Marston, S. (2016). <i>Human geography: Places and regions in global context</i> (7th ed.). Pearson.
Книги. Три і більше авторів	Шищенко, П. Г., Гавриленко, О. П., & Циганок, Є. Ю. (2017). <i>Фізична географія України</i> . Знання. Денисик, Г. І., Ситник, О. І., Чиж, О. П., Безлатня, Л. О., Денисик, Б. Г., & Война, І. М. (2020). <i>Міжзональні геоекотони України: монографія</i> (Г. І. Денисик & О. І. Ситник, Eds.). ТОВ "Твори.
Стаття з друкованого журналу	Осадчий, В. І., Агуїлар, Е., Скриник, О. А., Бойчук, Д. О., Сіденко, В. П., & Скриник, О. Я. (2018). Добова асиметрія кліматичних змін температури повітря в Україні. <i>Український географічний журнал</i> , 3, 21–30. Turner, B. L. (2002). Contested identities: Human-environment geography and disciplinary implications in a restructuring academy. <i>Annals of the Association of American Geographers</i> , 92(1), 52-74.
Стаття з електронного журналу з DOI	Шищенко П.Г., Гавриленко О.П., Циганок Є.Ю. (2020). Заповідні території в умовах мегаполісу: дигресія та шляхи відновлення (на прикладі окремих природоохоронних територій Києва). <i>Український географічний журнал</i> , 4, 49-56. DOI: https://doi.org/10.15407/ugz2020.04.049 Gavrila, I.G., Kholiavchuk, D., Holobacă, I.H., Ridush, O., Horváth, C., Ridush, B., ... & Pop, O.T. (2022). Tree-ring records of snow-avalanche activity in the Rodna Mountains (Eastern Carpathians, Romania). <i>Natural Hazards</i> , 114(2), 2041–2057. https://doi.org/10.1007/s11069-022-05458-w
Розділи у колективних монографіях	Палієнко, В. П., Барщевський, М. Є., Бортник, С. Ю., Палієнко, Е. Т., Вахрушев Б. О., & Кравчук, Я. С. (2013). Геоморфологічне районування. In В. П. Палієнко (Ed.), <i>Морфоструктурно-неотектонічний аналіз території України: концептуальні засади, методи, реалізація</i> (сс. 166–174). Наукова думка. Massey, D. (2005). Negotiating disciplinary boundaries. In P. Cloke, P. Crang, & M. Goodwin (Eds.), <i>Introducing human geographies</i> (2nd ed., pp. 365-372). Arnold.
Дисертації	Чернега, П. І. (1995). <i>Структура передгірських ландшафтів Буковинського Передкарпаття, проблеми їх оптимізації. Автореф... дис. канд. геогр. наук</i> . Інститут географії НАН України. Rodriguez, M. A. (2019). Climate change impacts on coastal erosion in Mediterranean regions [Doctoral dissertation, University of Barcelona]. ProQuest Dissertations and Theses Global
Матеріали конференцій	Холявчук, Д. (2024). Короткоперіодичні зміни палеоклімату ландшафтів Карпат: регіональний вимір. <i>Природа і суспільство: виклики і поступ. Матеріали міжнародної</i>

	наукової конференції присвяченої 80-річчю географічного факультету ЧНУ ім. Ю. Федьковича (м. Чернівці, 11–13 жовтня 2024 р.), 55-57. Kholiavchuk, D., Cebulska, M., & Shkaieva, D. (2023). Drought Patterns in the Western and Eastern Carpathians: A Focus on Montane Forested Regions. <i>77th Forum Carpaticum Conference. Carpathian Futures – Critical Transitions</i> (Kraków, Poland, 25–28 September 2023), 113.
Атласи та карти	Національний атлас України. (2007). ДНВП "Картографія". Геологічна карта України масштабу 1:1 000 000. (2019). Державна служба геології та надр України. USGS. (2020). <i>Topographic map of Yellowstone National Park</i> [Map]. Scale 1:100,000. U.S. Geological Survey
Звіти та статистичні збірники	Державна служба статистики України. (2021). <i>Статистичний щорічник України за 2020 рік</i>. Державна служба статистики України IPCC. (2021). <i>Climate change 2021: The physical science basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change</i>. Cambridge University Press
Електронні ресурси	Український екологічний клуб "Зелена хвиля". (2022, березень 15). Протидія зміні клімату. https://ecoclubua.com/category/napryamky/protidiya-zmini-klimatu-gromadskyj-aktyvyzm-ta-naukovi-doslidzhennya-z-rolimiskogo-ozelenennya-v-stvorenni-komfortnogo-mikroklimatu-dlya-mistsevyh-zhyteliv/ NASA Earth Observatory. (2022, April 3). Global temperature anomalies. https://earthobservatory.nasa.gov/global-maps/MOD_LSTD_M
Бази даних	World Bank. (2022). World development indicators [Dataset]. https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators European Satellite Agency. (2021). Copernicus Climate Change Service [Dataset]. https://climate.copernicus.eu/
Нормативні документи	Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». (1991, червень 25). Відомості Верховної Ради України, 41, 546. European Union. (2020). European Green Deal. Official Journal of the European Union, C 442, 1-24.

Особливості цитування у тексті

Один автор:

(Голіков, 2019)

Голіков (2019) зазначає, що...

Два автори:

(Топчієв & Мальчикова, 2018)

Топчієв і Мальчикова (2018) вказують на...

Три і більше авторів (перше цитування):

(Шищенко, Гавриленко, & Циганок, 2017)

Далі: (Шищенко та ін., 2017)

Пряме цитування:

«Географічна наука має інтегративний характер» (Голіков, 2019, с. 45).

Декілька джерел:

(Голіков, 2019; Топчієв & Мальчикова, 2018; Harvey, 2006)